

Växjö kommun
utbildningsforvaltningen@vaxjo.se

2022-12-14

1 (21)

Dnr-2022:7028

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid Gemla
skola i Växjö kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning på Gemla skola avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. Kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen.

Läsanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller Skolinspektionens kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen någon redovisning men kan ge framåtsyftande kommentarer i beslutet.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att kvalitetskriterierna uppfylls vid Gemla skola i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver utveckla och leda ett strategiskt jämställdhetsarbete för att säkerställa att alla elever oavsett könstillhörighet ges samma förutsättningar att lära och utvecklas.

Undervisning

Undervisningen främjar i låg utsträckning elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Lärarna behöver under ledning av rektorn utveckla undervisningen så att den stimulerar eleverna i deras lärande samt stärker deras motivation.

Trygghet och studiero

Skolan arbetar i flera delar så att utbildningen präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn och personalen behöver utveckla det samlade arbetet med att skapa studiero i syfte att främja såväl studiero som trygghet i klassrummen.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i omdömen och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver försäkra sig om att lärarna har tillräckliga förutsättningar att kvalitetssäkra sina betyg och omdömen samt att de systematiskt använder sig av olika metoder för att göra likvärdiga bedömningar.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **7 juni 2023** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redovisningen skickas via e-post, till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:7028) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömning för respektive område.

Rektors ledarskap

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 och 34 §§, 4 kap. 4-7 §§ skollagen

Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Skolans uppdrag, Varje skolas utveckling, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn på Gemla skola leder och styr i flera delar skolans utveckling.

Den sammanfattande motiveringen till bedömningen är följande: Granskningen visar att rektorn skapar en god grund för utveckling av undervisning genom att följa upp kunskapsresultaten samt värdegrundsuppdraget. Rektorn leder och organiserar även i vissa avseenden det pedagogiska arbetet med fokus på skolans kunskaps- och värdegrundsuppdrag. Däremot visar granskningen att rektorn inte leder ett strategiskt arbete kring jämställdhet även om hen följer upp kunskapsresultaten uppdelat på kön.

Uppföljning och analys

Granskningen visar att rektorn tillsammans med personalen på skolan kontinuerligt följer upp och analyserar kunskapsresultaten på skolan med syfte att utveckla verksamheten. Av intervjuerna med lärarna, elevhälsan och rektorn framkommer att rektorn varannan vecka leder en konferens med lärarna där bland annat kunskapsresultaten är en återkommande punkt. Rektorn och lärarna berättar att de på mötena uppmärksammar likheter och skillnader mellan olika resultat och att de även försöker finna förklaringar till eventuella avvikelser. En parameter är eventuella könsskillnader men även skillnader mellan olika ämnen. Vidare framgår av samtliga intervjuer att rektorn två gånger per termin leder en fokusgrupp bestående av två elever per klass. Syftet med mötet är bland annat att rektorn ska få information om hur eleverna upplever undervisningen på skolan. Därutöver får rektorn en nulägesbild av verksamheten genom veckovisa möten med ledningsgruppen där arbetslagsledarna ingår och med elevhälsan. I inskickat material framkommer även att rektorn, som underlag för sin analys, tar del av betygsstatistik gällande årskurs 6 i samtliga ämnen för att bland annat se hur

måluppfyllelsen på skolan ser ut i förhållande till riket och att analysen utmynnar i en årlig kvalitetsrapport.

Granskningen visar vidare att rektorn utifrån sin analys genomför olika utvecklingsåtgärder. Under 2022 har tre olika utvecklingsområden tagits fram. I informationsinhämtningen inför den regelbundna kvalitetsgranskningen framkommer att ett område berör interkulturalitet och att det grundar sig i att rektorn uppmärksammat att personalen behöver kompetensutveckling i att möta elever från andra kulturer eftersom skolan tidigare inte haft många elever med utländsk bakgrund. Ett annat område kretsar kring hur elevernas motivation ska kunna öka. Rektorn skriver att analysen visar att elevernas vilja att anstränga sig har minskat över tid och att hen ser en koppling mellan motivation och inflytande över lärandet. Det tredje området grundar sig, enligt rektorn, i ett behov av att stärka lärarnas kompetens inom bedömning och betyg, och därför kommer personal på skolan få ta del av huvudmannens kompetenshøjande satsning inom området.

Granskningen visar även att rektorn följer upp och analyserar att värdegrunden genomsyrar undervisningen. Av samtliga intervjuer framgår att underlag för denna analys bland annat är information som kommer fram i enkäter och på olika möten med bland annat elevrådet, elevhälsan, fokusgruppen samt arbetslagsledarna. I samtliga intervjuer framkommer även att rektorn är synlig och rör sig mycket i korridorer. Detta leder, enligt de intervjuade, till att hen får en god bild av verksamheten. I intervjun med representanter från elevhälsan framkommer även att värdegrundsarbetet på skolan grundar sig i en planering som på skolan benämns *Den röda tråden* och som beskriver vad lärarna ska behandla i undervisningen och när det ska ske. Denna planering är dock inte uppe för diskussion på elevhälsomötena, enligt elevhälsan.

Ledning och organisation

Granskningen visar att rektorn i vissa avseenden leder och organiserar det pedagogiska arbetet med fokus på skolans kunskaps- och värdegrundsuppdrag. Av lärarintervjuerna framgår att personalen är nöjd med rektorns ledning och organisation. Lärarna uttrycker att de har goda möjligheter att samverka genom olika möten och genom systemet med stödlärare som innebär att de ibland kan vara två lärare inne på samma lektion. Detta leder, enligt lärarna, till en god sammanhållning bland lärarna och en samsyn samt ett gemensamt förhållningssätt inom arbetslagen kring bland annat en gemensam årskursplanering rörande innehållet i undervisningen inom ramarna för *Den röda tråden*. Vidare berättar lärarna och rektorn att nyexaminerade lärare har tillgång till en mentor, att dessa får mycket stöd inom arbetslaget och att behöriga lärare inom arbetslaget sätter eventuella betyg om undervisande lärare är obehörig. Rektorn berättar även att nyanställda lärare på skolan som är erfarna förväntas kunna ta över undervisning med stöd av arbetslaget. Däremot framgår av intervjuerna med lärarna

och rektorn att rektorn enbart sporadiskt följer upp om lärandet i kollegiet ger avtryck i undervisningen. Visserligen får rektorn information från elevrepresentanter, arbetslagsledare och från medarbetarna själva vid medarbetarsamtal, men rektorn gör inga klassrumsbesök. Rektorn berättar i intervjun att hen därmed enbart har en övergripande insyn i undervisningen gällande till exempel behov i klassen.

Jämställdhetsarbete

Granskningen visar att rektorn visserligen följer upp kunskapsresultaten uppdelat på kön men att hen i övrigt inte leder ett strategiskt arbete kring jämställdhet. Av intervjuerna med rektorn och lärarna framgår att kunskapsresultaten analyseras uppdelat på kön och att analysen visar på vissa skillnader mellan pojkars och flickors betyg vilket, enligt rektorn, kan kopplas till att pojkars motivation för skolarbetet är låg. Utifrån analysen har rektorn därför formulerat ett utvecklingsområde för innevarande läsår kring motivation och inflytande. Av intervjun med rektorn och lärarna framgår att det ingår i det kommande arbetet att finna fördjupande förklaringar till könsskillnaderna vad gäller såväl betyg som motivation samt att utarbeta strategier för att minska skillnaderna mellan könen. Lärare berättar även vid intervjuerna att de redan nu arbetar för att flickor och pojkar ska ta lika mycket plats i klassrummet och någon lärare ger exempel på att hen brukar diskutera könsnormer med eleverna. Däremot framgår det av samtliga intervjuer att jämställdhet inte är ett område som är prioriterat eller utgör en naturlig del av undervisningen. Det framgår att alla lärare gör olika och att det är enskilda lärare snarare än rektorn som har initierat eventuellt arbete i klassrummen. Även i intervjun med elevhälsan framkommer att det på skolan inte bedrivs ett aktivt jämställdhetsarbete. Elever, främst i årskurs 4-6, berättar vidare att de upplever att pojkar och flickor behandlas olika på lektionerna. Pojkarna uttrycker att flickorna inte får några tillsägelser medan flickorna tycker att pojkarna i större utsträckning kommer undan utan att lärarna reagerar. I lärarintervjun uttrycker lärare att det inte är självklart att elevernas upplevelser är könsrelaterade utan att det generellt är naturligt att elever jämför sig med varandra. I elevintervjuerna framkommer även att eleverna på lektionerna visserligen har samtalat kring att pojkars och flickors förutsättningar skiljer sig åt i andra delar av världen men inte att så skulle kunna vara fallet också i Sverige.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver utveckla och leda ett strategiskt jämställdhetsarbete för att säkerställa att alla elever oavsett könstillhörighet ges samma förutsättningar att lära och utvecklas.

Granskningen visar att det på skolan saknas ett strategiskt jämställdhetsarbete. Rektorn arbetar visserligen med att följa upp kunskapsresultaten utifrån kön men leder inte systematiskt ett arbete med att säkerställa att alla elever oavsett könstillhörighet får samma förutsättningar att lära och utvecklas.

Av läroplanen framgår att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rätt och möjligheter oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Skolan ska därför se till att utbildningen organiseras så att eleverna prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn utvecklar ett aktivt och systematiskt arbete för att främja jämställdhet som tar sin utgångspunkt i verksamhetens specifika behov. Genom att kartlägga den egna verksamheten ur ett jämställdhetsperspektiv blir det möjligt att synliggöra styrkor och utvecklingsområden som går att koppla till det systematiska kvalitetsarbetet.² Det kommande arbetet på skolan med att minska könsskillnader i betyg och motivation kan vara en del i ett systematiskt arbete för att främja jämställdhet. Arbetet bör dock inte begränsas till uppföljning, analys och utvecklingsåtgärder gällande kunskapsresultat, utan utbildningens organisation, innehåll och arbetsformer måste även löpande och systematiskt följas upp på ett sådant sätt att könsmönster kan uppmärksammas. Det kan till exempel handla om att initiera kollegiala samtal kring jämställdhet för att synliggöra egna normer kopplade till kön och öka personalens kunskap om jämställdhet eller att involvera elevhälsan i arbetet i klasserna. Som framgår av Skolinspektionens rapport *Grundskolors arbete med jämställdhet* kan ett normkritiskt perspektiv vara till hjälp i arbetet med att synliggöra

¹ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

² Skolverket (2022). Leda jämställdhetsarbete (<https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/leda-personal/leda-jamstalldhetsarbete>).

och förändra begränsande könsmönster och lyfta in jämställdhet i skolans verksamhet.³

Undervisning

Författningsstöd

1 kap. 4 §, 3 kap. 2 och 5 §§, 4 kap. 9 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen

Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 5 Kursplaner

Skolinspektionens bedömer följande: Undervisningen främjar i låg utsträckning elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden.

Den sammanfattande motiveringen till bedömningen är följande: Granskningen visar att undervisningen till viss del är varierad, strukturerad och innehåller aktivt lärarstöd. Däremot är målet och syftet inte alltid tydligt och levande i undervisningen. Vidare visar granskningen att eleverna inte stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån varje individs behov och förutsättningar samt att eleverna sällan görs delaktiga i undervisningen och i det egna lärandet vilket kan påverka elevernas upplevelse av motivation och stimulans.

Målfokus, variation och aktivt lärarstöd

Granskningen visar att undervisningen till viss del är strukturerad, men att syftet inte alltid tydliggörs för eleverna. Av lärarintervjuerna framgår att lärarna har stort fokus på att skapa struktur på lektionerna. Lärarna berättar att de använder olika metoder för detta, som att inleda dagen med att gå igenom dagens schema, skriva upp på tavlan vad eleverna ska göra, avsluta lektionerna på ett tydligt sätt och ha ett gemensamt läromedel från förskoleklass till årskurs 3. Lärarna berättar i intervjuerna att de upple-

³ Skolinspektionen (2020). *Grundskolors arbete med jämställdhet* – med särskilt fokus på en trygg skolmiljö för alla elever, s 32f.

ver att en strukturerad undervisning ger trygghet. Däremot framkommer det i lärarintervjuerna att lärarnas fokus på struktur ibland sker på bekostnad av kreativa inslag. Av intervjuerna med lärarna och eleverna samt av observationerna framgår även att lärandemålet och syftet med lektionerna inte alltid är tydligt och levande. Fokus på lektionerna ligger på vad eleverna ska göra snarare än på vad de ska lära sig. I några klasser får eleverna visserligen sätta upp egna mål som utvärderas på utvecklingssamtalen, men på andra lektioner inleds undervisningen med en genomgång av upplägget på lektionen utan koppling till lärandemål och syfte.

Granskningen visar vidare att undervisningen till viss del är varierad och innehåller visst aktivt lärarstöd. Av intervjuer med elever och lärare framgår att eleverna får jobba med olika uppgifter och att lärarna blandar genomgång med eget arbete alternativt eget arbete med grupparbeten. Det finns även några lektioner där det ingår inslag av reflektion kring lärandet. Det framgår dock av elev- och lärarintervjuer samt av observationer att variationen på lektionerna främst består av en växling mellan olika uppgifter snarare än av olika arbetsformer. Eleverna får till exempel räkna tal i matematikboken, skriva texter samt gå igenom grammatik och glosor, men arbetsformerna är, som ovan nämnts, ofta desamma, och interaktiva alternativt gestaltande metoder används i liten omfattning. Av intervjuerna med eleverna och några av lektionsobservationerna framgår även att eleverna får vänta länge på hjälp. Lärarna går visserligen runt och hjälper eleverna, men elever som kommit långt förväntas ofta först försöka klara uppgifterna på egen hand utan stöd vilket ibland leder till att de inte kommer framåt i sitt lärande.

Stimulans och utmaningar

Granskningen visar att undervisningens innehåll och arbetssätt till viss del är anpassat till aktuell elevgrupp, dock inte alltid till elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling. Lärarna berättar att de fokuserar på de elever som har svårt att nå målen och att det är dessa elever som tar mest tid. Det framkommer visserligen i lärarintervjun att eleverna i vissa ämnen har anpassade läromedel, att det förekommer att eleverna vid behov får arbeta med en högre årskurs böcker och att de som kommit extra långt i vissa fall kan få undervisning utanför klassen. Samtidigt framgår av intervjuerna med lärarna, eleverna och av observationerna att undervisningen i liten omfattning utmanar alla elever. Anpassningarna som lärarna gör handlar ofta om individuellt arbete med uppgifter som är desamma för alla, med den skillnaden att elever som kommit långt får fler uppgifter, att de får skriva längre texter alternativt att undervisningen medvetet läggs på en medelnivå. En lärargrupp berättar även att de upplever att det krävs ett driv från en elev för att hen ska bli engagerad och ta sig an en utmaning och de förväntar sig att de som kommit långt ska utmana sig själva.

Granskningen visar vidare att undervisningen i liten omfattning stärker elevernas självförtroende och motivation att lära. I intervjuerna med eleverna framkommer att flera elever upplever att undervisningen inte stärker deras tillit till sin egen förmåga samt att den inte är stimulerande. Samma tendens syns i Skolinspektionens skolenkät från 2022 där indexvärde för Gemla skola, främst gällande flickor, ligger under indexvärdet för riket inom området stimulans. I intervjuerna med rektorn och lärarna framkommer att de har identifierat att det finns utmaningar kring elevernas motivation men att det främst gäller pojkar. De insatser som hittills gjorts för att motivera eleverna har handlat om att göra eleverna delaktiga i den fysiska lärmiljön genom det som på skolan benämns *Gemla Makeover* samt att skapa mottagare för elevernas uppgifter genom att eleverna till exempel får skriva sagor för förskoleklassen. Däremot känner lärarna inte igen sig i bilden att undervisningen inte skulle stärka elevernas självförtroende. Lärarna berättar att de upplever att de arbetar mycket med formativ bedömning för att stärka elevernas utveckling framåt.

Elevers delaktighet i undervisningen och det egna lärandet

Granskningen visar att lärarna ger eleverna vissa möjligheter till reflektion kring frågor utan rätt och fel svar. Av intervjuerna med elever och lärare framgår att reflektion främst sker i samband med moment som berör värdegrunden. Vad gäller reflektion kring sitt eget lärande berättar några av lärarna att eleverna har kalendrar där de skriver in vad de ska göra nästa vecka och att de sedan får fritt skriva vad de gjort, vad som varit bra, mindre bra och vad de lärt sig. Andra lärare berättar att de ibland låter eleverna reflektera genom att de får göra tummen upp eller ner. Samtidigt framgår det av lärarintervjuerna att lärarna på grund av nollbyten mellan lektionerna ofta undviker att lägga in reflektion inom lektionstiden av rädsla för att inte hinna med ämnesinnehållet.

Granskningen visar vidare att eleverna sällan är med i planering och utvärdering av undervisningen. Visserligen framgår det av lärarintervjuerna att lärarna återanvänder lektionsupplägg som de har märkt fungerar bra och som eleverna blir stimulerade av. De låter även eleverna välja arbetsmaterial. På så vis har eleverna mer inflytande än vad de är medvetna om, enligt lärarna. I Skolinspektionens enkät liksom i elevintervjuerna framkommer dock att eleverna upplever att de inte får vara delaktiga i planering och utvärdering av lektionerna. Eleverna berättar till exempel i intervjun att det kan hända att de får välja om de ska arbeta i grupp eller enskilt eller att de kan få välja lekar, men att detta endast sker på vissa lektioner. Av lärarintervjuerna framgår även att delaktighet och inflytande kommer vara ett prioriterat utvecklingsområde på skolan.

framöver, men att arbetet inte har kommit igång än. Vissa lärare uttrycker även i intervjuerna att de upplever att det är svårt att låta eleverna påverka undervisningen då det är lärarna som vet vad som krävs för att nå målen.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Lärarna behöver under ledning av rektorn utveckla undervisningen så att den stimulerar eleverna i deras lärande samt stärker deras motivation.

Granskningen visar att alla elever inte blir stimulerade på lektionerna vilket kan påverka deras motivation. Vidare framgår det av granskningen att lektionerna endast innehåller viss variation och få utmanande moment. Eleverna är i liten omfattning med i planering och utvärdering av undervisningen och syfte och lärandemål med lektionerna kommuniceras inte tydligt till eleverna vilket riskerar att minska deras motivation att lära och utvecklas.

Av läroplanen för grundskolan framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden, samt att främja elevernas allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsfulla individer och medborgare.⁴ Undervisningen ska även anpassas till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt stärka elevernas vilja att lära och deras tillit till den egna förmågan.⁵ Vidare ska undervisningen, enligt 1 kap. 4 § skollagen, förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna som det svenska samhället vilar på. Av läroplanen framgår att skolan ska vila på demokratisk grund, förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet samt utveckla deras förmåga och vilja

⁴ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

⁵ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper.

att ta personligt ansvar. Det är därför inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar utan undervisningen bör även bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande.⁶

Av Skolinspektionens rapport *Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen* framgår att det är vanligt att lärare utformar undervisningen så att elevers möjlighet till inflytande är begränsat. Lärare säger visserligen att elever kan komma med idéer som de försöker vara lyhörda för men lärarna kan inte ge exempel på hur de arbetar på ett kontinuerligt och medvetet sätt för att aktivt involvera eleverna. Det betyder att det saknas en plan för att bedriva en undervisning som utgår ifrån och främjar elevinflytande. Många lärare uttrycker, enligt rapporten, även att de tycker att det är svårt att arbeta med elevinflytande men att de ger eleverna vissa valmöjligheter. Exempelvis får elever välja mellan olika redovisningsformer eller göra val inom ramen för en fastställd uppgift och eleverna får även gå vidare från en uppgift till en annan.⁷

Skolinspektionen rekommenderar därför att lärarna och rektorn utvecklar undervisningen så att eleverna stimuleras och motiveras i sitt lärande. Ett sätt att åstadkomma detta kan vara att variera arbetsformerna så att till exempel inslag av samspel, dialog, dramatiseringar och rollspel får större utrymme i undervisningen. Ett annat sätt kan vara att låta eleverna ta aktiv del i planering och utvärdering av lektionerna i syfte att främja deras förmåga att utöva inflytande och ta ansvar för sitt lärande. Ytterligare ett sätt kan vara att se till att syfte och lärandemål är tydligt för eleverna på lektionerna. På så vis ökar även möjligheterna för eleverna att motiveras, stimuleras och utmanas i undervisningen när de, utifrån syfte och mål, får ett reellt inflytande över lektionernas innehåll och arbetsformer.

⁶ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande.

⁷ Skolinspektionen (2018). Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen, s 41 f

Trygghet och studiero

Författningsstöd

3 kap. 2 §, 5 kap. 3 och 5 §§, 6 kap. 6-7 §§ skollagen

Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionens bedömer följande: Skolan arbetar i flera delar så att utbildningen präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Den sammanfattande motiveringen till bedömningen är följande: Granskningen visar att även om det till viss del finns ett samlat arbete på skolan för att skapa studiero och ett visst medvetet arbete kring trygghet, ger de åtgärder som lärarna vidtar för att främja studiero sällan önskad effekt, vilket leder till problem kopplade till såväl studiero som trygghet.

Studiero och lugn miljö

Granskningen visar att det till viss del finns ett samlat arbete på skolan för att främja studiero och en lugn miljö samt att eleverna deltar i detta arbete. I lärarintervjuerna framkommer att lärarna tagit fram ordningsregler och att dessa även finns med på elevrådets dagordning. Lärarna berättar att eleverna har fått komma med förslag på vilka förbättringsåtgärder de önskar och att de då tagit upp arbetsro som ett utvecklingsområde. Elevrådet har fastslagit en regel om att elever inte ska störa sina kamrater på lektionerna. Vidare berättar lärarna att deras gemensamma arbete med att skapa struktur på lektionerna främjar studiero vilket de har sett i resultaten. I intervjuerna med lärarna och rektorn framkommer även att om det förekommer upprepade problem med studiero i en klass så är det något som föranleder diskussioner i arbetslaget och på ledningsmötena. Däremot framgår det av intervjuerna med eleverna, lärarna och av observationerna att de åtgärder som lärarna vidtar för att skapa studiero inte alltid ger önskad effekt. I elevintervjuerna framkommer att eleverna ofta blir störda av andra elever och att det inte blir lugnt trots att lärarna säger till. Även lärarna och rektorn berättar att det finns utmaningar med studiero på vissa lektioner, även om flera lärare framhåller att de upplever att det generellt sett är lugnt på lektionerna. Vidare framgår av lärarintervjuerna att de åtgärder som lärarna vidtar i främjande syfte varierar mellan olika lärare. Lärarna berättar att de inte har enats om några gemensamma metoder för studiero även om lärarna ger varandra tips. Några lärare använder "trafikljus" för att tydliggöra för eleverna när till exempel ljudvolymen börjar bli för hög. Andra lärare använder rörelsepauser eller musik för att skapa en lugn miljö.

Arbete för trygghet

Granskningen visar att det till viss del finns ett medvetet arbete kring att skapa trygghet på skolan. Av intervjuerna med elevhälsan, lärarna och rektorn framgår att personalen, genom bland annat kommunens årliga enkät, får en bild av elevernas upplevelse av trygghet, främst på rasterna. Utifrån vad som kommer fram vid uppföljningen av enkätresultaten kan rektorn styra resurser dit de behövs bäst. På skolan finns till exempel ett rastvaktsystem med personal men även pensionärer från samhället. På så vis finns det alltid många vuxna ute på skolgården, enligt eleverna, lärarna och rektorn. Av intervjuerna med elevhälsan och lärarna framgår, som tidigare nämnts, att det finns en struktur kring det främjande trygghetsarbetet kallat *Den röda tråden*. Arbetet går ut på att alla klasser ska få ta del av samma värdegrundsövningar med syfte att skapa en trygg miljö. Rektorn berättar även att personalen före pandemin arbetade med ett faddersystem där äldre elever skulle ta hand om de yngre och att de planerar att starta detta främjande arbete på nytt. Däremot framgår det av intervjuerna med eleverna att de återkommande känner sig otrygga på lektionerna eftersom det, enligt dem, finns elever som bråkar, springer runt i klassrummet, inte följer ordningsregler och ibland blir våldsamma. Eleverna beskriver även moment av otrygghet på grund av klotter eller kommentarer på sociala medier. Att eleverna känner sig otrygga på lektioner är dock inget som kommit till skolans kännedom, enligt rektorn, som berättar att den bild som framkommit till skolan utifrån till exempel enkäter och samtal med fokusgruppen snarare är att eleverna känner sig trygga.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn och personalen behöver utveckla det samlade arbetet med att skapa studiero i syfte att främja såväl studiero som trygghet i klassrummen.

Granskningen visar att de åtgärder som lärarna vidtar för att skapa lugn i klassrummet sällan har önskad effekt och att lärarna inte har enats om gemensamma och hållbara strategier som främjar studiero. Avsaknaden av ett gemensamt förhållningssätt kring studiero leder till att det vardagliga arbetet med att skapa en lugn lärandemiljö i mycket lämnas till den enskilda läraren. En konsekvens av detta blir att eleverna inte bara upplever att de blir störda i sitt lärande utan även att de upplever en otrygg lärandemiljö i klassrummen. Granskningen visar vidare att det saknas en tillräckligt bred uppföljning av trygghetsresultaten för att kunna upptäcka otrygghet inte enbart på raster utan även i klassrummen.

Enligt 5 kap. 3 och 5 §§ i skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Av läroplanen framgår vidare att läraren tillsammans med elever ska utveckla regler för arbetet och samvaron i klassrummet.⁸ Enligt läroplanen ska eleven i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete och att skolan ska sträva efter att ge trygghet och vilja och lust att lära.⁹

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn initierar ett utvecklingsarbete för att skapa ett gemensamt förhållningssätt kring trygghet och studiero. I detta arbete ingår att, utifrån en fördjupad analys av nuläget som inkluderar förklaringar till den upplevda studieoron och otryggheten i klassrummen, utarbeta såväl främjande och förebyggande som åtgärdande strategier för en lugn och trygg lärandemiljö. Förhållningssättet kan till exempel innebära att lärarna har en samsyn kring vilken ljudnivå som är acceptabel i klassrummet, vilka didaktiska strategier lärarna använder sig av för att främja och vidmakthålla en lugn och trygg lärandemiljö eller vilka åtgärder som kan vidtas om elever inte följer trivselreglerna. Det är av vikt att även eleverna kontinuerligt får vara delaktiga i arbetet kring trygghet och studiero.

Bedömning och betygssättning

Författningsstöd

1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 20 a § skollagen

9 kap. 20 och 22 b §§ skolförordningen

Lgr22, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Skolinspektionens bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i omdömen och betyg ges i flera delar.

Den sammanfattande motiveringen till bedömningen är följande: Granskningen visar att rektorn till viss del analyserar skillnader i omdömen och betyg i olika ämnen och

⁸ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden.

⁹ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

årskurser men att hen ännu inte har förklaringar till identifierade avvikelser. Vidare visar granskningen att rektorn ger lärarna vissa förutsättningar att kvalitetssäkra omdömen och betyg men att hen inte försäkras om att lärarna använder sig av olika metoder för att göra likvärdiga bedömningar.

Rektorns analys av omdömen och betyg

Granskningen visar att rektorn till viss del analyserar skillnader i omdömen och betyg i olika ämnen och årskurser och att hen regelbundet har diskussioner med lärarna om eventuella avvikelser. I intervjun berättar rektorn bland annat att analysen visar på skillnader i betyg, såväl mellan olika ämnen som mellan pojkar och flickor, och att hen därför leder diskussioner på lärarkonferenserna kring eventuella orsaker. Tänkbara förklaringar kan, enligt rektorn, vara allt från att det är lättare att få bra betyg i ämnen utan nationella prov till att elevernas motivation påverkar de omdömen som lärarna ger.

Granskningen visar dock att rektorn ännu inte har förklaringar till de avvikelser som har identifierats. Rektorn berättar i intervjun att bedömning och betygsättning därför utgör ett utvecklingsområde för skolan och att en insats kring bedömning och betygsättning är på gång, vilken beskrivs i nästa stycke.

Kvalitetssäkring av omdömen och betyg

Granskningen visar att rektorn ger lärarna vissa förutsättningar att kvalitetssäkra omdömen och betyg. Av intervjuerna med rektorn och lärarna framgår till exempel att det finns återkommande tid till kvalitetssäkring på gemensam konferenstid och att lärarna även kan använda sig av arbetslagstid och så kallad behovstid till samverkan kring betyg och bedömning. Vidare berättar rektorn att lärarna kommer att få ta del av en kompetensutvecklingsinsats inom området bedömning och betygsättning genom en insats från kommunen, vilken först kommer att rikta sig till förstelärarna. Dessa kommer sedan att leda en insats på skolenivå.

Däremot visar granskningen att sambedömning inte sker med systematik. Visserligen berättar lärare att de till exempel har fasta tider för diskussion kring nationella prov, men det framkommer samtidigt att sambedömningen är behovsstyrd, att tiden inte alltid utnyttjas och att sambedömningen främst berör de lärare som har sin huvudsakliga anställning vid skolenheten. Även av rektorsintervjun framgår att samrättning av nationella prov enbart sker om en lärare känner osäkerhet kring en bedömning. Vidare

framkommer det i lärarintervjuerna att användandet av bedömningsstöd som Skolverkets bedömningsstöd i de naturorienterande ämnena och lokalt utformade diagnoser i matematik görs på eget initiativ av lärarna. Lärarna berättar även att pandemin har gjort att samverkansmöjligheterna med andra skolor har försvårats. I rektorsintervjun framkommer att rektorn stödjer och ger förutsättningar för att främja likvärdigheten i bedömningar och betygsättning men att hen inte lägger sig i betygsättningen.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver försäkra sig om att lärarna har tillräckliga förutsättningar att kvalitetssäkra sina betyg och omdömen samt att de systematiskt använder sig av olika metoder för att göra likvärdiga bedömningar.

Granskningen visar att rektorn visserligen ger lärarna vissa förutsättningar för att kvalitetssäkra omdömen och betyg, i form av dels kommande kompetensutveckling, dels tid till att regelbundet samverka när de gör sina bedömningar. Däremot ger rektorn inte alla lärare tillräckliga förutsättningar att kvalitetssäkra betyg och omdömen och försäkrar sig inte om att lärarna använder olika metoder i arbetet att skapa likvärdiga bedömningar.

Av Skolverkets allmänna råd framgår att betyg bland annat används för att följa elevers kunskapsutveckling, för urval till fortsatta studier och i utvärderingssyfte, och att det därför är viktigt att betygen upplevs som rättvisande och likvärdiga. Även omdömen används i syfte att följa elevens kunskapsutveckling och i utvärderingssyfte. De rekommendationer som ges i Skolverkets allmänna råd kan därför, enligt Skolinspektionens uppfattning, användas även i arbetet med omdömen. Enligt de allmänna råden har rektorn en betydelsefull roll för att underlätta lärares arbete med rättvisande och likvärdiga betyg. Det innebär att se till att lärare får tid och möjlighet att tillsammans med kollegor diskutera hur de allsidigt kan utvärdera elevernas kunskaper vid betygsättningen, hur de kan utforma ändamålsenliga bedömningssituationer och hur de kan bedöma olika elevprestationer. Det kan även innebära att på skolenheten enas om former för dokumentation. Vid behov kan huvudmannen behöva bistå med att organisera

arbetet mellan skolenheter, exempelvis om lärare saknar ämneskollegor inom skolenheten. Detta kan ske genom att skapa olika mötesplatser, såväl fysiska som digitala.¹⁰

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn ser till att alla lärare har tillräckliga förutsättningar att kvalitetssäkra sina betyg och omdömen samt att de systematiskt använder sig av olika metoder för att göra likvärdiga bedömningar. Detta kan exempelvis innebära att rektorn ser till att lärarna regelbundet använder den tid som finns utlagd i scheman till sambedömning. Om det på skolenheten inte finns andra lärare som undervisar i samma ämnen, bör rektorn undersöka samverkansmöjligheter med andra skolor. Målet ska vara att lärarna utvecklar sin bedömarförmåga och förtrogenhet med kunskapskraven med syfte att främja en likvärdig och rättvis bedömning av elevernas kunskaper.

På Skolinspektionens vägnar

X Anna Johansson

Anna Johansson

Beslutsfattare

Signerat av: Anna Johansson

X Cecilia Halldén

Cecilia Halldén

Föredragande

Signerat av: Cecilia Halldén

I handläggningen av ärendet har även utredaren Ulrika Kolben Waaranperä medverkat.

¹⁰ Skolverket (2022), Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om betyg och provning, s 23 och 24

Bilaga 1: Underlag för bedömning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Sex lektionsobservationer.
- Två gruppintervjuer med elever.
- Två gruppintervjuer med lärare.
- En gruppintervju med skolans elevhälsa.
- En intervju med rektorn.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska granska vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal punkter. Dessa punkter beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorn lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektor arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektorn leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar, samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning präglas utbildningen av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete? I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet i omdömen och betyg? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte skolenheten den 26-28 september 2022. Besöket genomfördes av Cecilia Halldén och Ulrika Kolben Waaranperä.

Gemla skola är en F-6 skola i Gemla i Växjö kommun. Höstterminen 2022 går 177 elever på skolan. Årskurs 1 och 3 är tvåparallelliga medan övriga är enparallelliga.